

5.12.2025

EOAK/1010/2025

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamiehen sijainen Jari Råman

Esittelijä: Vanhempi oikeusasiamiehensihteeri Päivi Lahtinen

ASIAKIRJA- JA TIETOPYYNNÖN KÄSITTELYAIKA

1 KANTELU

Kantelija pyysi tutkimaan, toimivatko Loviisan kaupungin viranomaiset lainmukaisesti kantelijan lähettämän asiakirjapyyntöä käsittelyssä. Kantelija kertoo lähettäneensä 24.10.2024 sähköpostilla Loviisan kaupungille asiakirja- ja tietopyynnön. Kantelijan mukaan hänelle ilmoitettiin asialle diaarinumero 874/02.02/2024, mutta kantelun tekemiseen 10.2.2025 mennessä hänelle ei ollut toimitettu pyytämäänsä asiakirjoja ja tietoja.

2 SELVITYS

2.1 Loviisan kaupungin selvitys

Kantelun johdosta hankittiin Loviisan kaupungin selvitys ja lausunto.

Kaupungin selvityksen mukaan Kaupungin kirjaamoon on 24.10.2024 tullut asiakirja- ja tietopyyntö, joka on toimitettu tiedoksi kirjaamosta kaupunginjohtajalle ja hallintojohtajalle. Kaupunginjohtaja vastasi tietopyyntöön 20.2.2025.

Loviisan kaupungin mukaan asiakirja- ja tietopyyntöön vastaamisen voidaan todeta viivästyneen. Viivästyminen johtui inhimillisestä erehdyksestä tiedonkulussa viranhaltijoiden välillä, ja tästä tapahtumasta johtuen tietopyyntöön on vastattu vasta edellä mainittuna ajankohtana.

2.2 Kantelijan vastine

Kantelija toimitti asiassa oman vastineensa.

Kantelijan vastineen mukaan kaupunginjohtajan hänelle asiassa toimittamassa vastausviestissä 20.2.2025 luvataan lähettää tilinpäätös- ja toimintakertomus, mutta kaupunginjohtaja lähetti ainoastaan tilinpäätöksen.

Edelleen kantelija on tyytymätön siihen, että kaupunginjohtaja ilmoitti, että kaupungilla ei ole kaikkia kantelijan pyytämiä asiakirjoja ja pyydettyjä tietoja.

3 RATKAISU

Katson Loviisan kaupungin menettelleen lainvastaisesti kantelijan asiakirjapyyntöä käsittelyssä.

Perustelen ratkaisuni seuraavasti.

3.1 Sovellettavia oikeusohjeita

Hallintolain (434/2003) 7 §:n 1 momentin mukaan asiointi ja asian käsittely viranomaisessa on pyrittävä järjestämään siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.

Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (jäljempänä julkisuuslaki, 621/1999) 13 §:n 1 momentin mukaan pyyntö saada tieto viranomaisen asiakirjan sisällöstä on yksilöitävä riittävästi siten, että viranomainen voi selvittää, mitä asiakirjaa pyyntö koskee. Tiedon pyytäjää on diaarin ja muiden hakemistojen avulla avustettava yksilöimään asiakirja, josta hän haluaa tiedon. Tiedon pyytäjän ei tarvitse selvittää henkilöllisyyttään eikä perustella pyyntöään, ellei tämä ole tarpeen viranomaiselle säädetyn harkintavallan käyttämiseksi tai sen selvittämiseksi, onko pyytäjällä oikeus saada tieto asiakirjan sisällöstä.

Julkisuuslain 14 §:n 2 momentin mukaan tiedon asiakirjan sisällöstä antaa se viranomaisen henkilöstöön kuuluva, jolle viranomainen on tämän tehtävän määrännyt tai jolle se hänen asemansa ja tehtäviensä vuoksi muuten kuuluu.

Julkisuuslain 14 §:n 3 momentin mukaan, jos virkamies tai muu 2 momentissa tarkoitettu henkilö kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on:

- 1) ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy;
- 2) annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi;
- 3) tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi; sekä
- 4) annettava tieto käsittelyn johdosta perittävistä maksuista.

Julkisuuslain 14 §:n 4 momentin mukaan tässä pykälässä tarkoitettu asia on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

3.2 Arviointi

Julkisuuslain 14 §:n 4 momentin mukaan asiakirjapyyntö on käsiteltävä viivytyksettä, ja tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos muu niihin rinnastettava syy aiheuttaa sen, että asian käsittely ja ratkaisu vaativat erityistoimenpiteitä tai muutoin tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa siitä, kun viranomainen on saanut asiakirjan saamista koskevan pyynnön.

Kantelija on lähettänyt Loviisan kaupungille asiakirja- ja tietopyynnön 24.10.2024. Kantelija on saanut pyyntöönsä vastauksen 20.10.2025 eli noin neljän kuukauden kuluttua pyynnön lähettämisestä. Totean, että kantelijan asiakirjapyyntöä käsittelevän viivästynyt julkisuuslaissa säädetyistä määräajasta yli kolme kuukautta. Pidän tätä määräajan ylitystä pitkänä.

Loviisan kaupungin selvityksen mukaan pyynnön käsittelyn viivästyminen johtui inhimillisestä erehdyksestä tiedonkulussa viranhaltijoiden välillä. Kiinnitän tämän vuoksi Loviisan kaupungin huomiota hallintolaissa säädettyyn velvollisuuteen pyrkiä järjestämään asioiden käsittely viranomaisessa siten, että hallinnossa asioiva saa asianmukaisesti hallinnon palveluita ja viranomainen voi suorittaa tehtävänsä tuloksellisesti.

Julkisuuslaissa on julkisuusperiaatteen toteuttamiseksi tarkat menettelysäännökset siitä, kuinka viranomaisessa on toimittava, kun sillä olevan asiakirjan sisällöstä pyydetään tietoa. Menettely on kaksivaiheinen. Ensimmäisessä vaiheessa asiakirjan antamisesta päättää virkamies. Jos virkamies kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on lain mukaan muun ohella ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy, annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi ja tiedusteltava asian kirjallisesti vireille saattaneelta tiedon pyytäjältä, haluaako hän asian siirrettäväksi viranomaisen ratkaistavaksi sekä annettava tieto käsittelyn johdosta perittävistä maksuista. Jos tiedon pyytäjä haluaa asiaan viranomaisen ratkaisun, menettelyn toisessa vaiheessa viranomainen ratkaisee asian valituskelpoisella päätöksellä.

Viranomaisen päätökseen, jolla pyydetyn tiedon saaminen on kokonaan tai joltakin osin evätty, saa hakea muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen.

Oikeusasiamiehen julkisuuslain noudattamista koskeva laillisuusvalvonta rajoittuu yleensä lain menettelysääntöihin. Tämä johtuu siitä, että oikeusasiamies ei voi päättää viranomaisen asiakirjojen julkisuudesta, eikä antaa sitä koskevia määräyksiä. Julkisuudesta päättää ensi vaiheessa virkamies, sitten viranomainen ja viime kädessä hallintotuomioistuin. Menettelysääntöjen noudattamisella on tärkeä merkitys sille, että julkisuusperiaate toteutuu käytännössä. Jotta jokaisen oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta voi toteutua, on välttämätöntä, että tietopyynnön käsittelyssä menetellään lain mukaisesti.

Oikeusasiamiehen laillisuusvalvontakäytännössä on edellytetty valituskelpoisen päätöksen antamista myös tietyissä erityistilanteissa. Erään korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun (KHO 22.3.2005/668) mukaisesti on edellytetty, että valituskelpoinen päätös annetaan pyydettyä myös siinä tilanteessa, että viranomaisella ei ole pyydettyä asiakirjaa. Tällä menettelyllä turvataan se, että kysymys pyydetyn asiakirjan olemassaolosta ei jää pelkästään virkamiehen ilmoituksen varaan.

Kaupunginjohtaja ilmoitti kantelijalle, että kaupungilla ei ole kaikkia asiakirjoja eikä pyydettyjä tietoja eikä kantelijalle siten luovutettu kaikkia hänen pyytämiään asiakirjoja. Kiinnitän kaupunginjohtajan huomiota edellä kuvattuun menettelyyn, jonka mukaan viranomaisen tulee noudattaa julkisuuslaissa säädettyä menettelyä myös silloin kun viranomaisella ei ole pyydettyä asiakirjaa. Menettely parantaa asiakkaan oikeusturvaa ja antaa mahdollisuuden saattaa asian viime kädessä tuomioistuimen arvioitavaksi.

Vastineessaan kantelija esittää, että kaupunginjohtaja toimitti hänelle ainoastaan pyydetyn tilinpäätöksen, vaikka kaupunginjohtajan viestissä luvataan lähettää tilinpäätös- ja toimintakertomus. Tältä osin totean, että kantelija voi halutessaan olla yhteydessä Loviisan kaupunkiin selvittääkseen, onko viestistä mahdollisesti puuttunut jotain vai onko toimintakertomus jo sisältynyt lähetettyyn aineistoon.

4 TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.2 esittämäni käsityksen menettelyn lainvastaisuudesta ja oikeasta menettelytavasta kaupunginjohtajan sekä Loviisan kaupungin tietoon.

Tässä tarkoituksessa lähetän jäljennöksen tästä päätöksestäni Loviisan kaupunginjohtajalle sekä kaupungille.